

Streszczenie

Anna Kołodziejska

MARIA WINOWSKA POLSKA PISARKA, PUBLICYSTKA I DZIAŁACZKA KATOLICKA – ŻYCIE I TWÓRCZOŚĆ

Praca poświęcona jest Marii Winowskiej pisarce, publicystce i działaczce katolickiej. Urodziła się ona w Skałacie w 1904 r., nad graniczną rzeką Zbrucz oddzielającą cesarstwo Austro-Węgier od Rosji, zmarła w 1993 r. pod Paryżem. Od 1939 r. żyła i pracowała poza granicami Polski. Znała 12 języków. Pisarstwo godziła z działaniami społecznymi, łączyła różne środowiska, była duchem sprawczym wielu przedsięwzięć o charakterze międzynarodowym. Stała za licznymi znacznej wagi wydarzeniami kulturalnymi, religijnymi i społecznymi, które przeszły do historii, jednak jej osoba pozostała w cieniu innych, pierwszoplanowych postaci. Wiele lat współpracowała m. in. z prymasem kardynałem Stefanem Wyszyńskim oraz z biskupem – później papieżem – Karolem Wojtyłą/Janem Pawłem II.

Autorka rozprawy w pierwszej części zajęła się opracowaniem biografii pisarki. Druga część pracy poświęcona została twórczości literackiej bohaterki.

W pierwszym rozdziale został przedstawiony dotychczasowy stan badań. Ze względu na niewielką ilość książek o Marii Winowskiej autorka prześledziła artykuły prasowe z prasy krajowej i zagranicznej, które ukazały się po śmierci pisarki. Wskazała także na literaturę dotyczącą środowisk, z których wywodziła się i z którymi współpracowała Maria Winowska, m.in. środowiska akademickiego Uniwersytetu Lwowskiego w latach dwudziestych XX w., Stowarzyszenia Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie”, środowiska skupionego wokół ks. W. Kornilowicza i czasopisma katolickiego „Verbum”, środowiska inteligencji katolickiej we Francji, organizacji polonijnych po II wojnie światowej, polskich mediów działających na emigracji.

Drugi rozdział „Rekonstrukcja biografii” rozpoczyna się przybliżeniem rodziny oraz dzieciństwa pisarki. Informacji do tego rozdziału badaczka poszukiwała na Ukrainie we Lwowie i w Skałacie. Pomocny był również odnaleziony dziennik prowadzony przez Marię Winowską w dzieciństwie. Następnie opisane zostały lata studiów filologicznych we Lwowie oraz teologicznych w Paryżu. Po powrocie do Polski Maria Winowska współpracowała z wieloma czasopismami kulturalnymi i społecznymi. Po inwazji Niemiec na Polskę, we wrześniu 1939 r., Winowska – poszukiwana przez hitlerowców – opuściła Polskę i udała się do Francji, gdzie działała w ruchu oporu, prowadziła tajną działalność wydawniczą i współpracowała z prymasem Augustem Hlondem internowanym w Lourdes. Następnie została aresztowana oraz osadzona kolejno w więzieniu i obozie koncentracyjnym. Rok później Winowska została zwolniona z obozu i uciekła do Hiszpanii. Badaczka zwróciła uwagę na okoliczności, w których Maria Winowska podjęła decyzję

pozostania na emigracji. Po zakończeniu wojny pisarka pod wpływem prymasa polski Augusta Hlonda zdecydowała nie wracać do ojczyzny rządzonej przez komunistów. Zamieszkała w Paryżu. Rozpoczęła bardzo aktywną pracę dziennikarską i pisarską. Jak zwrócono uwagę w rozprawie Maria Winowska w pierwszych latach po wojnie pisała wiele artykułów do gazet wydawanych w Polsce. Z tego powodu była krytykowana przez część środowisk emigracyjnych, które zdecydowanie odcinały się od wydawnictw za żelazną kurtyną.

W dalszej kolejności badaczka przeanalizowała współpracę Winowskiej z najważniejszym w Polsce czasopiśmie o charakterze katolickim „Tygodnikiem Powszechnym”. Duży fragment rozprawy dotyczy trwającej wiele lat bardzo bliskiej współpracy pisarki z prymasem polski kard. Stefanem Wyszyńskim. Badaczka prześledziła kolejne wyjazdy Marii Winowskiej z Paryża do Rzymu. W Rzymie pisarka pełniła funkcje nieoficjalnego sekretarza prymasa polski. Odtworzenie tych kontaktów było możliwe dzięki dotarciu do dzienników prymasa oraz listów pisarki i kardynała. Badaczka ukazała także wieloletnią współpracę Winowskiej z Karolem Wojtyłą. Odnalezione listy pozwoliły także naszkicować kontakty między pisarką a papieżem Janem Pawłem II.

W pracy znalazły się także informacje dotyczące dokumentów jakie zgromadziły polskie Służby Bezpieczeństwa. Maria Winowska była obserwowana przez instytucje zajmujące się walką z Kościołem w Polsce. Badaczka znalazła w archiwach protokoły sporządzane przez funkcjonariuszy śledzących pisarkę. Część rozprawy dotycząca biografii doprowadzona została do roku śmierci pisarki w Paryżu (1993).

Trzeci rozdział rozprawy dotyczy twórczości literackiej bohaterki. Początkowo na plan pierwszy wysuwała się praca o charakterze publicystycznym i translatorskim. Po II wojnie światowej Winowska napisała ponad 40 książek. Pisarstwo Winowskiej wynikało z głębokich przekonań dotyczących z jednej strony kwestii religijnych, z drugiej społecznych. Najwięcej miejsca badaczka poświęciła nurtowi, który nazwała biografistyką hagiograficzną. Dorobek pisarki został ukazany na tle dwudziestowiecznej literatury religijnej polskiej i europejskiej oraz w kontekście tradycji pisarstwa hagiograficznego. Winowska opublikowała około trzydziestu biografii ludzi zasłużonych dla Kościoła, świadków wiary, osób, które zmarły w opinii świętości. Anna Kołodziejska wykazała, że książki Winowskiej, mimo iż wyrastają z tradycji hagiograficznej cechuje warsztat pracy współczesnego biografy, posługującego się metodami zaczerpniętymi z nauk historycznych, psychologii, socjologii i innych. Ich wyjątkowość bierze się również z żywego uczestnictwa Winowskiej w życiu Kościoła. Badaczka podkreśliła także, iż w tekstach Winowskiej można odnaleźć odwołania do aktualnych dokumentów Kościelnych, nauczania Soboru Watykańskiego II i encyklik papieskich.

Praca zawiera dwa aneksy. W pierwszym badaczka zamieściła swoje rozmowy z 7 osobami

znającymi osobiście Marię Winowską. Drugi aneks zawiera zdjęcia oraz kopie niektórych dokumentów pisarki np. kwestionariusza z Uniwersytetu we Lwowie, paszportu i legitymacji prasowej.

Praca odsłania sylwetkę świeckiej kobiety, pisarki, która odegrała niezwykle ważną rolę w historii polskiego Kościoła i która nazywana był przez przyjaciół „szarą eminencją” w Watykanie.